

Woord vooraf

De aanleiding om dit boek te schrijven zijn de colleges die ik in de afgelopen jaren in het verplichte vak over rechtsvinding heb gegeven aan juridische bachelorstudenten aan de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen. Dit boek is, zoals de titel al duidelijk maakt, bedoeld als inleidend leerboek en heeft geen enkele wetenschappelijke pretentie. Ook andere geïnteresseerde lezers kunnen met het lezen van dit boek op een eenvoudige wijze kennismaken met het werk van de praktijkjurist.

Tijdens het juridisch onderwijs wordt veel aandacht besteed aan het verkrijgen van kennis van het geldend recht, het aanleren van vaardigheden die van belang zijn voor het oplossen van juridische praktijkproblemen en procedeevaardigheden. Dit boek biedt de student een hulpmiddel om in de dagelijkse juridische praktijk de wet beter te leren interpreteren en daarmee het recht in een voorliggende rechtsvraag eenvoudiger te kunnen vinden.

Enige kennis van de codificatiegeschiedenis is onontbeerlijk voor een beter begrip van ons huidige geldende recht. Ten grondslag aan ons geldend recht ligt het Romeinse en het Franse recht, denk bijvoorbeeld aan de Codex Justinianus, de Code civil en de Code pénal. Omdat ook de rechtshistorie bij het oplossen van praktijkproblemen van belang kan zijn, wordt in het eerste hoofdstuk als een amuse kort enige aandacht besteed aan de rechtsgeschiedenis in Nederland.

De jurist wordt in de praktijk regelmatig geconfronteerd met vragen over goed en kwaad. Denk bijvoorbeeld aan bekende spraakmakende gebeurtenissen, zoals de moord op filmmaker, columnist en regisseur Theo van Gogh in 2004. Om de student beter bewust te laten worden over het feit dat ook een praktijkjurist over goed en kwaad moet nadenken, wordt de student in hoofdstuk 2 aan de hand van enkele praktische vragen meegenomen naar het 'natuurrecht'. De bestudering van en het discussiëren over het leerstuk van het (klassiek) natuurrecht heeft tot doel de student zich bewust te laten

worden van het mogelijk bestaan van klassiek natuurrecht. In dit boek wordt geen antwoord gegeven op de vraag of klassiek natuurrecht bestaat. De bedoeling is jezelf af te vragen wat je ervan vindt. Uiteraard kunnen klassiek natuurrechtelijke regels belangrijke inspiratiebronnen voor veel mensen zijn en kunnen zij wijsheid en gevoel voor wat goed of kwaad is bieden. Dit is echter iets volstrekt anders dan dat natuurrecht rechtsregels zijn waaraan het positief recht juridisch getoetst moet worden en bij strijdigheid het positief recht moet wijken.

Taal is voor de jurist buitengewoon belangrijk. Bij de uitleg van de wet is de letterlijke betekenis van woorden het uitgangspunt (taalkundige interpretatie). Als de betekenis van woorden in de wet duidelijk is, kan soms relatief eenvoudig worden vastgesteld of een regel wel of niet op een bepaald geval van toepassing is. Hoe duidelijker de wetgever spreekt, hoe beter de geboden en verboden taalkundig uitgelegd kunnen worden. In hoofdstuk 3 wordt ingegaan op de taalkundige interpretatie.

In de hoofdstukken 4 en 5 worden achtereenvolgens de onderwerpen rechtstoepassing en rechtsvinding aan de hand van overwegingen uit uitspraken, vonnissen en arresten kort uitgelegd. Door onder meer direct werkende verdragsbepalingen, Europees recht als sui generis (van eigen aard) en in de wet vastgelegde open normen, zoals 'deugdelijk' (artikel 3:46 Awb) en 'naar behoren' (artikel 6:200 BW), volstaat alleen de uitleg van wetten niet. Maar..., de wet is nog steeds een belangrijke bron. Veelal is de wet met het oog op de rechtszekerheid het eerste toetsingskader voor beantwoording van de rechtsvraag. De traditionele interpretatiemethoden komen in hoofdstuk 5 aan de orde.

De rechter heeft in het geval van bijvoorbeeld een discretionaire bevoegdheid een meer autonome functie, maar hier is nog geen sprake van rechtsvorming. Hier wordt geen nieuw recht gecreëerd dat in het geheel nog niet bestaat. Naar mijn mening kan ook hier gesproken worden van rechtsvinding met een meer autonoom karakter. Maar heeft de rechter dan geen functie op het terrein van de rechtsvorming? In hoofdstuk 6 wordt deze vraag aan de hand van een aantal arresten en uitspraken besproken.

Een juridisch(e) beslissing en advies van een jurist moet gezag hebben. Dit is een vraag over 'legitimiteit'. Wil een juridisch(e) beslissing en advies van een jurist aanvaardbaar zijn, dan moet zijn beslissing of advies gemotiveerd worden. Alleen als we de redenen die de jurist aanvoert kennen, kan de beslissing of het advies voldoende gezag krijgen. We moeten weten op welke wijze de jurist de feiten vaststelt, de rechtsregels toepast, zoals interpretatie van wetsregels, en de belangen afweegt. In hoofdstuk 7 wordt ingegaan op de motivering en legitimiteit van een juridisch(e) beslissing en advies.

Het juridische taalgebruik is voor beginnende studenten vaak een probleem. Om de lezer van het boek (beter) te laten kennismaken met de taal van de jurist, is besloten relevante overwegingen uit uitspraken, vonnissen en arres-

ten integraal op te nemen. De juristen maken soms gebruik van ‘potjeslatijn’ en ‘koeterwaals Frans’. Tegenwoordig bedient de jurist zich ook van ‘steenkolenengels’. Daarom verstout¹ ik mij soms aan het in de tekst opnemen van een juridische uitdrukking in het Latijn, Frans en Engels.

Om de stof beter te laten beklijven en ter oefening voor een summatieve toets, wordt elk hoofdstuk afgesloten met enkele praktische opdrachten en wordt het boek afgesloten met een formatieve eindtoets. De antwoorden staan achterin het boek.

Dank ben ik verschuldigd aan mr. Esther van Luijtelaar en mr. dr. Aziza Bouhlali-Azimi voor hun commentaar op het manuscript en mr. Kees Wisse voor zijn inspirerende visie op het klassiek natuurrecht.

Bijzondere dank gaat uit naar mijn bureauredacteur mevrouw Annemieke van Garling voor haar professionele ondersteuning en deskundige adviezen.

Epe, februari 2015

---

1 Marten Toonder, *Soms verstout ik mij: de zelfkant, de vergelder*, Amsterdam: De Bezige Bij 1985.

In memoriam patrem

Inhoudsopgave

Woord vooraf	VII
Afkortingenlijst	XIII
1. Rechtshistorische amuse	1
2. Het natuurrecht in vogelvlucht	15
3. Taalkundige interpretatie	29
4. Rechtstoepassing	43
5. Rechtsvinding	55
5.1 De verschillende interpretatiemethoden	59
5.2 Keuze interpretatiemethode	75
5.3 Redeneervormen	78
5.4 Voorrangsregels	82
5.5 Resultaten van interpreteren en redeneren	84
6. Rechtsvorming door de rechter	89
7. Motivering en legitimiteit	103
Formatieve eindtoets	121
Antwoorden op de oefenopdrachten en de formatieve eindtoets	131
Enkele Latijnse woorden	145
Personenregister	147
Zakenregister	149

